

سخت‌نویس

هم خود به سعادت می‌رسد و هم مردم جامعه را به سعادت و خیر دنیا و آخرت رهنمون می‌کند. بسا بیان امیرالمؤمنین امام علی(ع) در قضیه پذیرش خلافت، ناظر به همین مطلب باشد که فرمود:

«أَمَّا وَالَّذِي فَلَقَ الْحَبَّةَ وَبَرَأَ النَّسَمَةَ لَوْ لَا حُضُورُ الْحَاضِرِ وَقِيَامُ الْحُجَّةِ بِوُجُودِ النَّاصِرِ وَمَا أَخَذَ اللَّهُ عَلَى الْعُلَمَاءِ أَنْ لَا يُقَارُوا عَلَى كِظَّةِ ظَالِمٍ وَلَا سَعْبِ مَظْلُومٍ لِأَلَقَيْتُ حَبْلَهَا عَلَى غَارِبِهَا وَلَسَقَيْتُ آخِرَهَا بِكَأْسِ أَوْلَهَا وَلَا أَفْنَيْتُمْ دُنْيَاكُمْ هَذِهِ أَزْهَدَ عِنْدِي مِنْ عَفْطَةِ عَنَزٍ». (نهج البلاغه صبحی صالح، خطبه ۳ معروف به «شقیقتیه»)

عالم عاملی که در شرایط مختلف زمانه از خوبستن گذر کرده و به دنبال شکوفایی جامعه در رسیدن به کمالات مادی و معنوی است عرصه‌های دشوار و تلخ و پُر زحمت را به جان می‌خورد تا به مردم آسایش و رفاه برساند. این مسئولیت برای علماء و فرهیخته‌گان امروز ما منحصر در یک بُعد اجتماعی نمی‌باشد. بلکه هر شخص و یا نهاد علمی به فراخور توان خود در به سرانجام رساندن بار جامعه به مقصد، مسئولیت‌هایی بر دوش دارد. از این منظر مؤسسه فقه الثقلین که وابسته به دفتر حضرت آیت‌الله العظمی صانعی است با توجه توفیقاتی که در عرصه فرهنگ، اندیشه، تحقیق و پژوهش داشته برای ادای تکلیف و حضور در حوزه پاسخگویی به پدیده‌های نو و ارائه راه حل‌های علمی، منطقی و حقوقی، سلسله نشست‌های فقه پژوهی را بنا نهاد تا بستری مناسب جهت ابراز نظریه‌ها و نقدهای علمی علماء، دانشمندان، اندیشمندان و صاحبان قلم باشد. از این رو با مدیریت مؤسسه فقه الثقلین شورای فقه پژوهی که متشکل از جمعی فرهیخته حوزه و دانشگاه هستند، تشکیل گردید. این شورا با اولویت شناسی نسبت به موضوعات اجتماعی و قوانین حقوقی کشور، موضوع «دیه» را اولویت اولین پژوهش و بازاندیشی خود قرار داده و با برگزاری این نشست، نتایج علمی قابل قبولی در موضوع مطروحه به دست آورده که ره آورد آن در مجموعه‌ای مستقل تدوین و انشاءالله بزودی به علاقه‌مندان تقدیم خواهد شد. بدین منظور این شماره از نشریه صغیر حیات به گزارشی از این نشست اختصاص یافته تا خوانندگان محترم صغیر حیات در جریان این همایش علمی قرار گیرند. لذا مطلع سخن نخست خود را گزارشی کوتاه در همین رابطه اختصاص می‌دهم که: این نشست که در سه مرحله و در شهرهای تهران (۹۶/۹/۲) اصفهان (۹۶/۹/۹) و قم (۹۶/۹/۳۰) برگزار گردید اهم رخداد آن به شرح ذیل تقدیم خوانندگان گرامی می‌گردد:

در اولین مرحله از سلسله نشست‌های فقه پژوهی (دیه) که در سالن همایش‌های پژوهشکده امام خمینی(س) تهران برگزار گردید؛ تنی چند از آیات، علماء، فضلاء و

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
«مَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَخْشِ اللَّهَ وَيَتَّقِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ»

(سوره نور، آیه ۵۲)

اسلام دین سازندگی و سعادت است. شریعت مقدس اسلام با برنامه‌ها، آداب، احکام و دستوراتی که به بشر ابلاغ فرموده راههای رسیدن به کمال، فلاح و رستگاری را نیز به انسان ارزانی نموده است. خداوند کریم با نزول قرآن بر رسول خاتم، قاب و قالب کلی این آیین را هم تعیین کرد تا انسان بر مدار هدایت و حقایق روشن بر سفینه نجات تکیه زند و به سعادت در دار دنیا و عالم آخرت نایل آید. نه تردیدی در تعهد و ضمانت اسلام نسبت به سعادت‌مند شدن گروندگان و عاملین به احکام دین مبین اسلام وجود دارد و نه به اشتیاق و دل‌گشته بودن سفیران وحی و هدایت در وصول بشر به هدف و غایت خلقت که زندگی و بندگی در آستان حضرت حق باشد. همچنین، نه در این حریص بودن سفیران، تطمیع نهفته است و نه اجبار و اکراه در روش و منش آنها راه یافته است، بلکه رأفت و دل‌سوختگی وجودشان را لبریز نموده است. آنچنان که قرآن کریم این نسبت را به رسول گرامی اسلام(ص) داده است.
«لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ» (سوره توبه، آیه ۱۲۸)

بر این اساس و با توجه به حکیم بودن شارع، این بیان گزاف هم نخواهد بود که برنامه‌های طریقت سعادت و نیکبختی منطبق با فطرت و توانمندیهای بشر و نیازهای او تدوین شده است.

آنچه باید در این میان بر آن پای فشرد چگونگی ورود به این حصن و دریافت فیوضات و رحمت الهی است. دو مدخل برای ورود به بحر سعادت و تحصیل کمالات قابل تصویر است: اول قرآن و دوم شهر نبوی(ص) که با باب علوی(ع) گشوده خواهد شد. «أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَعَلِيٌّ بَابُهَا، فَمَنْ أَرَادَ الْعِلْمَ (الْحِكْمَةَ) فَلْيَأْتِ الْمَدِينَةَ مِنْ بَابِهَا». (الأمالی شیخ طوسی، ص ۵۵۹)

سرچشمه و مخزن حقایق و چراغ هدایت اینها هستند که با عقل قاطع واراده فاتح و مشیئت صانع دسترسی به آنها امکان پذیر خواهد بود.

در یک تقسیم کلی سعادت‌مندان عالمانی هستند که همچون قله‌هایی بر زمین استوار گشته‌اند و زمین را از هجوم و طوفان بلاها و حوادث تلخ مصون نگه داشته‌اند. این عالمان کسانی هستند که حیات جامعه را به حیات طیبه سوق می‌دهند و به انصاف، درد مردم را درد خود می‌پندارند و علاج آن را بر خود لازم و ضروری می‌دانند. عالمی که در نهاد خود درک حقیقی و بجا از واقعیت‌های مردم و جامعه دارد و خود را در جمع آنان و از آنها می‌داند و بر وظایف و مسئولیت‌های خویش پایبندی دارد

جمع زیادی از شخصیت‌های حوزوی و دانشگاهی شرکت داشتند. از جمله: آیت‌الله سید محمد موسوی بجنوردی - آیت‌الله شیخ محمدرضا رحمت - آیت‌الله محمد سروش محلاتی - آیت‌الله حسین عرب کاشانی - حجت الاسلام والمسلمین علی یونسی - حجت الاسلام والمسلمین احمد عابدینی - حجت الاسلام والمسلمین فخرالدین صانعی (فرزند آیت‌الله العظمی صانعی) - حجت الاسلام والمسلمین دکتر مهدی هادی - حجت الاسلام والمسلمین سید ابوالفضل موسویان - حجت الاسلام والمسلمین مصطفی قنبرپور - جمعی از علمای اهل سنت - حجت الاسلام والمسلمین هاشمی نژاد - دکتر محمود کاشانی - دکتر علی شکوری راد - دکتر محمدعلی اردبیلی - دکتر محمد حسن ضیایی فر - دکتر عماد الدین باقی - مهندس لطف الله میثمی - جمعی از بانوان حوزوی و دانشگاهی و ...

در این نشست پس از تلاوت آیاتی چند از کلام الله مجید در آغاز دبیر علمی نشست ضمن خوش‌آمد گویی و تشکر و سپاس از حاضرین، گزارشی از روند فعالیت شورای فقه پژوهی مؤسسه فقه الثقلین ارائه نمود. سپس سخنران افتتاحیه نشست آیت‌الله سروش محلاتی با بررسی آیات و روایات دیه، به سلطانی بودن یا تعبدی بودن حکم دیه به ایراد سخن پرداخت. دو مقاله هم پیرامون موضوع دیه که یکی از جناب حجت الاسلام والمسلمین عابدینی و دومی از جناب آقای باقی ارائه گردید. پس از آن دکتر کاشانی در سخنان خود علاوه بر بیان اشکالات در روند تاریخی تدوین قوانین، به مواد قانونی مجازات اسلامی بویژه دیات و روند اجرایی آن در کشور ایرادات علمی و فنی را به تفصیل بیان داشتند. سخنران پایانی نشست تهران حجت الاسلام والمسلمین دکتر هادی بودند که پیرامون دیه با استفاده از متون فقهی مطالبی بیان نمودند و در عین حال به تنگناهای موجود محاکم قضایی در روند اجرای حکم دیه با توجه به مواد آن در قانون مجازات اسلامی، اشاراتی داشتند.

در دومین مرحله از سلسله نشست‌های فقه پژوهی (دیه) که در تالار نگارستان امام خمینی (س) اصفهان برگزار گردید جمعی از آیات، علماء، فضلاء و شخصیت‌های حوزوی و دانشگاهی در آن حضور یافتند. در این نشست شخصیت‌هایی چون: آیت‌الله سید حسین موسوی تبریزی - آیت‌الله حسین عرب کاشانی - حجت الاسلام والمسلمین احمد عابدینی - حجت الاسلام والمسلمین فخرالدین صانعی (فرزند آیت‌الله العظمی صانعی) - حجت الاسلام والمسلمین محمدتقی فاضل میبیدی - حجت الاسلام والمسلمین سید ابوالفضل موسویان - دکتر فضل الله صلواتی - دکتر سید علی اصغر غروی اصفهانی - دکتر محمد حسین ساکت - دکتر محمود مالمیر - دکتر فرهاد رستم شیرازی و ... شرکت نمودند.

در این نشست پس از تلاوت قرآن مجید دبیر علمی نشست ضمن خوش‌آمد گویی و تشکر از حاضرین در جلسه و مؤسسه فرهنگی فقه الثقلین به عنوان برگزار کننده نشست فقه پژوهی، گزارشی از روند فعالیت و چگونگی انتخاب موضوع دیه توسط شورای فقه پژوهی مؤسسه فقه الثقلین ارائه نمودند. سپس سخنران افتتاحیه نشست آیت‌الله موسوی تبریزی درباره تغلیظ دیه در ماههای حرام و منطقه حرم سخن گفت و تغلیظ آن را با توجه و نقد و بررسی روایات مربوطه، رد نمودند. سپس دو مقاله هم که یکی توسط حجت الاسلام والمسلمین فاضل میبیدی و دیگری توسط استاد نوریها ارائه گردید. در ادامه نشست استاد ساکت در باب اهمیت نگرش جدید به پدیده‌های نوظهور و پاسخگویی متفاوت و راه گشای برخی از فقها نسبت به آنها مطالبی را متذکر شدند. سخنران پایانی هم دکتر مالمیر بودند که با نقد حقوقی نسبت به برخی مواد قانون مجازات اسلامی بر بازنگری عالمانه آنها با توجه به حوزه اجرائیات این قوانین، تأکید نمودند.

در آخرین مرحله از نشست فقه پژوهی (دیه) که در شهر قم برگزار گردید؛ آیات، علماء، فضلاء و جمع کثیری از شخصیت‌های فرهیخته علمی حوزوی و دانشگاهی حضور یافتند. در این نشست یک روزه شخصیت‌های سرشناسی چون: آیت‌الله العظمی صانعی - آیت‌الله سید مصطفی محقق داماد - آیت‌الله سید حسین موسوی تبریزی - آیت‌الله سید محمد موسوی بجنوردی - آیت‌الله سید محمد حسینی کاشانی - آیت‌الله محمدعلی فیض گیلانی - آیت‌الله میرزا محمد فیض قمی - آیت‌الله شیخ محمد رضا رحمت - آیت الله محمدعلی مقدس - آیت‌الله سید ضیاء مرتضوی - آیت‌الله حسین عرب کاشانی - آیت‌الله مهدوی مازندرانی - حجت الاسلام والمسلمین جوادی آملی - حجت الاسلام والمسلمین احمد عابدینی - حجت الاسلام والمسلمین فخرالدین صانعی (فرزند آیت‌الله العظمی صانعی) - حجت الاسلام والمسلمین قاضی زاده - حجت الاسلام والمسلمین نیری - حجت الاسلام والمسلمین هادی غفاری - حجت الاسلام والمسلمین سید جواد ورعی - حجت الاسلام والمسلمین موسوی (رئیس مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی) - حجت الاسلام والمسلمین محمدتقی فاضل میبیدی - حجت الاسلام والمسلمین سید ابوالفضل موسویان - حجت الاسلام والمسلمین دکتر نوبهار - حجت الاسلام والمسلمین صادق قادری - حجت الاسلام والمسلمین احمد منتظری - حجت الاسلام والمسلمین محمدحسین قدوسی - مولوی عبدالحلیم قاضی (نماینده قاضی عبدالحمید، امام جمعه اهل سنت زاهدان) - جمعی از علمای اهل سنت - حجت الاسلام والمسلمین مصطفی قنبرپور - حجت الاسلام والمسلمین غلامحسین نادی نجف آبادی - حجت الاسلام والمسلمین محمد اشرفی اصفهانی - حجت الاسلام والمسلمین دکتر عبدالله امیدی فرد - حجت الاسلام والمسلمین دکتر مهدی پورحسین - حجت الاسلام والمسلمین محمدرضا نوراللهیان - دکتر حسین مهرپور - مهندس سید مهدی صادقی (استاددار قم) - مهندس جمالی (معاون سیاسی امنیتی استانداری قم) - دکتر جلال جلالی زاده - مهندس لطف الله میثمی - دکتر عماد الدین باقی - سرکار خانم فاطمه هاشمی رفسنجانی و ... شرکت داشتند.

همچنین جمعی از بانوان حوزوی و دانشگاهی - گروهی از وکلا و حقوقدانان محاکم قضایی - جمعی از اساتید و محققین حوزه‌های علمیه - جمعی از اعضای مجمع محققین و مدرسین حوزه علمیه قم - برخی از اعضای مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س) - برخی از اساتید دانشگاه قم و دانشگاه مفید و ... در این نشست حضور پیدا کردند.

در این نشست پس از تلاوت آیاتی چند از کلام الله مجید در آغاز دبیر نشست، ضمن خوش‌آمد گویی به حاضرین و نام بردن از مؤسسه فرهنگی فقه الثقلین به عنوان برگزار کننده نشست فقه پژوهی، اهداف و مقاصد پیش روی این نشست را بر شمرد. وی با بیان گوشه‌هایی از اهمیت بازاندیشی در حوزه فقه و قوانین موجود در نظام حقوقی کشور، به مسئولیت علماء و حوزه‌های علمیه در قبال مسایل مختلف فقهی و رخدادهای روز اجتماعی، اشاره نموده است.

سپس سخنران افتتاحیه نشست، آیت‌الله سید مصطفی محقق داماد در باب نهاد اجتهاد در حوزه علمیه به ایراد سخن پرداخت. سخنران بعدی حضرت آیت‌الله العظمی صانعی بودند که با نقل برخی متون فقهی از فقهای برجسته، به لزوم نوآوری در حوزه اجتهاد، پرداختند. پس از آن دو مقاله؛ یکی از حجت الاسلام والمسلمین دکتر رحیم نوبهار و دیگری از حجت الاسلام والمسلمین سید ابوالفضل موسویان ارائه گردید. در پایان، سخنران اختتامیه نشست جناب آقای دکتر حسین مهرپور با طرح موضوع دیه در قوانین موجود پرداخته و به مقایسه قانون مجازات اسلامی در گذشته و حال اشاره داشته و به نقد و بررسی آندو اهتمام نموده است.